

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE ȘI PSIHOLOGIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOSOFIE, SOCIOLOGIE ȘI ȘTIINȚE POLITICE
DOMENIUL SOCIOLOGIE

ÎNGRIJIREA COPILOR CU PĂRINȚI PLECAȚI LA MUNCĂ
ÎN STRĂINĂTATE DE CĂTRE BUNICII ACESTORA.
STUDIU SOCIOLOGIC ÎN JUDEȚUL MEHEDINȚI

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Cosmin GOIAN

Student doctorand:

BLABOLI Tiberiu-Csaba

Timișoara

2023

Cuprins

Mulțumiri.....	i
Lista tabelor	ii
Cuprins.....	iii
Introducere	1
CAPITOLUL 1. FENOMENUL MIGRAȚIEI	4
1.1. Migrația – delimitări conceptuale.....	4
1.2. Formele și cauzele migrației.....	6
1.3. Efectele migrației asupra familiei.....	11
CAPITOLUL 2. PĂRINȚII CARE LUCREAZĂ ÎN STRĂINĂTATE.....	20
2.1. Fenomenul copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate.....	20
2.2. Legislație și servicii sociale.....	23
2.3. Statistici.....	32
CAPITOLUL 3. ÎNGRIJIREA COPIILOR DE CĂTRE BUNICII ACESTORA.....	38
3.1. Procesul de îngrijire a nepoților	38
3.2. Rolul bunicilor în îngrijirea nepoților	50
3.3. Relația părinți - bunici - copii.....	53
3.4. Dificultăți întâmpinate de către bunici în îngrijirea nepoților.....	57
3.5. Aspecte pozitive ale îngrijirii nepoților asupra bunicilor ...	73

CAPITOLUL 4. METODOLOGIA CERCETĂRII.....	78
4.1. Metoda de cercetare.....	78
4.2. Scopul cercetării	79
4.3. Obiectivele cercetării.....	79
4.4. Întrebările cercetării	79
4.5. Participanții cercetării.....	80
4.6. Instrumentele cercetării	80
4.7. Metoda de colectare a datelor.....	81
4.8. Aspectele etice.....	82
4.9. Potențiale limitele ale cercetării	82
CAPITOLUL 5. REZULTATELE CERCETĂRII	84
5.1. Experiențele bunicii	84
5.1.1. Circumstanțe care au condus la îngrijirea nepoților de către bunici.....	85
5.1.1.1. <i>Munca în străinătate și relațiile multiple</i>	85
5.1.1.2. <i>Modificarea statutului social și a responsabilităților</i>	89
5.1.2. Provocări și realități în îngrijirea nepoților	91
5.1.2.1. <i>Aspecte pozitive în relația cu nepoții</i>	91
5.1.2.2. <i>Provocări educaționale</i>	94
5.1.2.3. <i>Conflicte intergeneraționale</i>	98
5.1.3. Relații intergeneraționale	103
5.1.3.1. <i>Comunicarea cu părinții</i>	103
5.1.3.2. <i>Formarea legăturilor intergeneraționale</i>	106
5.1.3.3. <i>Contactul cu membrii familiei</i>	107
5.1.3.4. <i>Vizitele părinților</i>	109
5.1.4. Provocări și realități în viața personală a îngrijitorului.....	111

5.1.4.1. <i>Dificultăți în faza de tranziție</i>	111
5.1.4.2. <i>Condiții de trai – oportunități și dificultăți</i>	115
5.1.4.3. <i>Influența procesului de îngrijire asupra stării de sănătate a îngrijitorului</i>	118
5.1.4.4. <i>Viața socială a îngrijitorului</i>	119
5.1.4.5. <i>Perspective de viitor</i>	120
5.1.4.6. <i>Relația dintre aspectele socio-demografice și barierele întâmpinate în procesul de îngrijire</i>	121
5.2. <i>Perspectivele părinților</i>	122
5.2.1. <i>Motivația de a lucra în străinătate și decizia de a lăsa copiii în grija bunicilor</i>	122
5.2.2. <i>Menținerea relației cu copiii</i>	122
5.2.3. <i>Confruntarea cu despărțirea și impactul separării asupra copiilor</i>	123
5.2.4. <i>Avantajele și dezavantajele îngrijirii copiilor de către bunici</i>	124
CAPITOLUL 6. CONCLUZII	125
BIBLIOGRAFIE	132
Anexa 1. Ghid de interviu destinat vârstnicilor care au în îngrijire nepoți	147
Anexa 2. Ghidul de discuții pentru focus group destinat părinților care au plecat la muncă în străinătate și au lăsat copiii în îngrijirea bunicilor	150

Cuvinte cheie: bunici, părinți plecați la muncă în străinătate, copii îngrijiți de bunici.

Rezumat

Milioane de copii sunt „lăsați în urmă” de un părinte sau de ambii, care migrează pentru a-și găsi un loc de muncă sau pentru a căuta o viață mai bună. Impactul asupra dezvoltării copilului, a stării economice, a oportunităților și a bunăstării poate varia de la a fi în detrimentul copilului sau a fi un beneficiu (UNICEF, fără dată,a).

Fenomenul părinților români care lucrează în străinătate a luat amploare, din pricina sărăciei, în special în zonele unde nivelul de dezvoltare este încă scăzut, găsirea unui loc de muncă fiind dificilă.

Atunci când circumstanțele de viață se schimbă - prin divorț, decesul părinților sau în cazul nostru, schimbări în ceea ce privește locul de muncă al părinților și anume plecarea în străinătate, uneori bunicii își asumă responsabilitatea integrală sau parțială pentru nepoții lor. Creșterea nepoților poate fi o provocare, dar poate fi, de asemenea, și o situație plină de satisfacții.

Fiind un fenomen insuficient studiat în România, acest studiu dorește să investigheze situația familiilor devenite transnaționale, prin plecarea părinților la muncă în străinătate, lăsând copiii în grija bunicilor. De asemenea, puține studii au

explorat însemnătatea acordată de bunici noului rol, acela de părinte, rol care poate fi mai stresant decât cel de bunic tradițional.

Studiul este relevant deoarece dorește să investigheze modul în care responsabilitatea exclusivă a creșterii și supravegherii minorilor influențează viața persoanelor vârstnice, care sunt adesea lipsite de spijin în acest demers, consecințele reflectându-se și asupra copiilor. Cunoașterea realității bunicilor poate contribui la planuri pentru dezvoltarea unor servicii dedicate acestora, pentru a-i sprijini în desfășurarea activităților cu minorii.

Din punct de vedere structural, lucrarea conține 6 capitole. Primele 3 capitole reprezintă incursiunea teoretică cu privire la această tematică, astfel primul capitol explică noțiuni generale despre migrație și mai ales despre efectele acestui fenomen asupra familiei. Capitolul 2 se concentrează asupra legislației și a statisticilor acestui fenomen în țara noastră, dar descrie și studii despre relația părinte-copil-bunic. Capitolul 3 abordează fațete ale îngrijirii copiilor de către bunici, precum dificultățile întâmpinate de vârstnici, dar și aspecte pozitive ale acestui context. Capitolul 4 include metodologia cercetării, capitolul 5 descrie rezultatele studiului, iar capitolul 6 redă concluziile cercetării.

Scopul cercetării este de a explora și analiza situația familiilor din județul Mehedinți, în care bunicii îngrijesc copii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate. Obiectivele acestui

studiu se referă la identificarea dificultăților cu care se confruntă vârstnicii care îngrijesc nepoți, explorarea relațiilor dintre copil, părinte și bunic, dar și identificarea modului în care bunicii evaluează îndeplinirea rolului de bunic-părinte. Studiul se concentrează pe următoarele șapte întrebări: (1) Întâmpină vârstnicii dificultăți de natură economică în îngrijirea nepoților?; (2) Cum influențează starea de sănătate a vârstnicilor cerințele de îngrijire a nepoților?; (3) În ce măsură pot răspunde bunicii la cerințele școlare ale copilului/copiilor?; (4) Care este nivelul dificultăților întâmpinate de către bunici în îngrijirea copiilor, datorate diferențelor de generații?; (5) Cum este influențată relația copil-părinte de către frecvența și modalitatea de comunicare dintre aceștia?; (6) O relație bună între copil și părinți reprezintă o influență pozitivă în relația acestuia cu bunicii?; (7) Ce semnificații acordă bunicii experiențelor îndeplinirii rolului de bunic-părinte?

În Capitolul I, studiul abordează mai multe aspecte ale migrației. Din punct de vedere conceptual, Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) definește migrația drept mișcarea persoanelor din reședința obișnuită, fie peste o graniță internațională, fie în interiorul unui stat (International Organization for Migration, 2019).

Din punct de vedere al formelor, migrația se distinge sub mai multe forme: migrație legală și ilegală; migrație voluntară și

migrație forțată; migrație individuală și migrație de masă; migrație permanentă sau migrație temporară; migrație de revenire (Cormoș, 2011).

Migrația internațională (sau externă) se caracterizează prin două procese majore:

- emigrația - părăsirea regiunii de origine de către un individ sau un grup;
- imigrația - primirea indivizilor care au emigrat.

Un alt tip de migrație, mult întâlnit, dar cu efecte negative din punct de vedere emoțional este cel al migrației ilegale și forțate. În cadrul acestei tipologii, găsim refugiații.

Cauzele care duc la migrația în masă au legătură cu problemele militare, conflictele locale sau regionale, dar și catastrofele naturale. Diferite epidemii, lipsa locurilor de muncă, lipsa unui nivel de trai satisfăcător și a unor centre educative care pot oferi beneficii și oportunități studenților, toate acestea se încadrează în principalele motive pentru care cetățenii aleg să părăsească țara de proveniență.

În România, cercetătorii observă o dorință crescută de a părăsi țara, în cazul persoanelor cu vârstă cuprinsă între 26-40 ani. Agenții care contribuie la fenomenul migrației se împart în mai multe categorii: agenți de împingere care fac referire la traiul scăzut, nivelul crescut de sărăcie, de șomaj, crizele financiare;

agenții de atragere au legătură cu bunăstarea populației din cadrul altor țări, cu veniturile crescute, cu traiul de viață satisfăcător, cu oportunitățile profesionale.

Cauzele migrației au fost clasificate de către cercetători în: cauze subiective, care au legătură cu economia slabă a țării de proveniență, presiunile psihologice adresate de către familie, numărul crescut de membri, aspirațiile crescute ale individului. O altă cauză subiectivă care produce migrația are legătură cu nivelul de inteligență al persoanei. Cauzele obiective ale migrației sunt: creșterea locurilor de muncă și nevoia de a atrage resursa umană pentru ocuparea posturilor respective. O altă cauză obiectivă are legătură cu lipsa locurilor de muncă din cadrul țării de proveniență.

Cercetătorii consideră că principala cauză a migrației are legătură cu dezechilibrele puternice observate în cadrul pieței muncii. Diferența bunăstării, a traiului cetățenilor și a veniturilor câștigate reprezintă al doilea motiv pentru care persoanele doresc să migreze.

Fenomenul de migrare a crescut în timp, iar cauzele sunt multiple: ritmul și direcția globalizării sunt factori ce afectează mișcarea populației, creșterea sau diminuarea tendințelor demografice de la nivel global și regional, ritmul de urbanizare al societății, starea financiară a țărilor, conflictele, atât cele mici, cât și cele ample, interstatale și intrastatale. Cauzele politice, în special în

țări precum: Ucraina, Rusia, Iran, Turcia duc la deciziile cetățenilor de a emigra (Dokos, 2017).

Globalizarea este un factor care produce migrația, și are ca efect mișcarea cetățenilor, migrarea acestora fiind greu de cercetat la nivel statistic, deoarece majoritatea nu anunță plecarea lor din țara de proveniență.

Efectele migrației asupra familiei modelează multe aspecte ale vieții de familie, inclusiv ordinea în care membrii familiei emigrează sau dacă familia se poate reîntregi legal (Glick, 2010). Plecarea părinților în străinătate este o schimbare radicală în viața familiei și în special, în viața copilului. Principalele efecte pozitive ale migrației părinților sunt legate de bunăstarea copiilor, deoarece în cele mai multe cazuri, această situație determină creșterea nivelului de trai.

Absența unuia sau a ambilor părinți poate fi asociată cu diverse probleme, precum neasigurarea unor nevoi ale copilului: alimentație necorespunzătoare, mese neregulate, haine nepotrivite pentru anotimp, aspect neîngrijit, neglijarea igienei, a stării de sănătate, trai într-o locuință precară sau neîntreținută. În plus, neglijarea poate fi însoțită de diverse forme de abuz.

Migrația poate avea efecte pozitive la începutul ei, deoarece părinții aduc venituri financiare mai mari și creează un trai mai bun copiilor. Efectele negative apar în profunzime ca niște răni adânci,

iar odată cu trecerea timpului se cicatrizează, dar efectele negative îi vor urmări toată viața pe posesorii lor, atât la nivel familial, social, cât și individual.

Cercetările precizează și anumite aspecte pozitive în migrația părinților, astfel vorbim de bunăstarea financiară crescută a copiilor, despre creșterea nivelului de trai atât al copiilor, cât și al îngrijitorilor. Bunicii sunt de multe ori depășiți de întreaga responsabilitate, astfel sprijinul financiar nu este un beneficiu atât de mare, ci mai degrabă contează raportarea copilului la îngrijitor. Aceștia afirmă că diferența de vârstă îi face pe copii să se interiorizeze (Vîlcu, 2015).

Capitolul 2 se concentrează asupra legislației și a statisticilor acestui fenomen în țara noastră, dar descrie și studii despre relația părinte-copil-bunic.

Familiile transnaționale - adică familii cu membri care trăiesc în state diferite, au fost tratate ca un fenomen temporar, reîntregirea familiei în societatea de origine fiind considerată drept rezultatul preferat pentru toți membrii familiei. Această situație familială este predominantă la nivel mondial din cauza politicilor de migrație stricte ale țărilor care primesc migranți, fapt ce îngreunează migrația întregii familii. Prevalența exactă a familiilor transnaționale nu este cunoscută, din cauza unei deficiențe de date

cantitative, cauzate de lipsa atenției academice și politice asupra acestui fenomen (Mazzucato și Schans, 2011).

Deosebit de importante sunt rezultatele studiului realizat de Salvați Copiii (2007), în ceea ce privește relația copiilor cu bunicii care îi îngrijesc. Vârsta și sexul copilului au influențat percepția cu privire la acest aspect. Percepția asupra bunicilor, în general, a fost că aceștia au valori și idei învechite, acest aspect reprezentând o barieră în comunicare. În majoritatea cazurilor, copiii cu vârste de peste 11-12 ani au menționat că există o distanță foarte mare între ei și bunici, în sensul că bunicii găsesc cu dificultate modalitatea optimă de a se apropia de ei. În cazul în care comunicarea este de succes, bunicii reușesc să comunice mai bine cu cei mici sau cu fetele, de care sunt mai apropiați din punct de vedere emoțional. Le lipsește autoritatea în fața adolescenților. Potențiala stare precară de sănătate a vârstnicilor sau un nivel mai scăzut de energie nu le permite implicarea în anumite activități care necesită efort fizic.

Delegarea autorității parentale se realizează în principal în baza Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările și completările ulterioare. De asemenea, pentru acest domeniu este relevantă și HG nr. 691/2015 pentru aprobarea Procedurii de monitorizare a modului de creștere și îngrijire a copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate și a serviciilor de care aceștia pot beneficia, precum și pentru aprobarea

Metodologiei de lucru privind colaborarea dintre Direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului și serviciile publice de asistență socială și a modelului standard al documentelor elaborate de către acestea.

HG nr. 691/2015 vizează monitorizarea creșterii și îngrijirii copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate, dar și a celor care au revenit în țară după o perioadă de ședere în străinătate alături de părinți mai mare de un an.

Organizația Salvați Copiii a lansat primul serviciu de consiliere telefonică Help Line și platforma online, dedicate copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate. În timpul de funcționare al serviciului de consiliere telefonică, un psiholog și un consilier juridic oferă sprijin pe teme psiho-sociale și juridice. Platforma online www.copiisinguriacasa.ro include articole dedicate părinților, persoanelor care îngrijesc copilul, specialiștilor din domeniu, dar și copiilor.

Analiza efectuată de Administrația Prezidențială (2018) a constatat că cifrele privind cazurile de copii cu părinți plecați la muncă în străinătate diferă în funcție de instituția care a colectat datele: în 2015, conform DGASPC, erau 85.194 de cazuri, dar Inspectoratele Școlare Județene raportau 212.352 de copii. La 1 ianuarie, 2018, conform DGASPC erau 94.896 de cazuri și conform ISJ, 159.038 de cazuri. Discrepanța dintre cele două instituții se

datorează în principal necunoașterii sau neaplicării uniforme a legii la nivel local, dar și faptului că aproximativ o treime dintre comunele din România nu au Servicii de Asistență Socială (SPAS) care să țină evidența cazurilor. Numărul exact de cazuri nu este cunoscut, dimensiunea reală a fenomenului fiind aproximată. Numărul cazurilor nu este egal distribuit, fiind mai afectate zonele mai sărace din N-E țării.

Un studiu experimental realizat de Institutul Național de Statistică și de Institutul de Științe ale Educației (2018), bazat pe date colectate de la Centrele Județene de Resurse și Asistență Educațională, din Ancheta forței de muncă în gospodării (AMIGO) a relevat că principala regiune din care se emigrează este regiunea Nord-Est, aproape jumătate dintre persoanele plecate în străinătate pentru o perioadă de cel puțin 6 luni având gospodăria de origine în această regiune (43,8% în anul 2016 și 47,6% în 2017). Majoritatea persoanelor plecate la muncă în străinătate erau de sex masculin (63,6% în anul 2016 și 65,7% în 2017) și proveneau din mediul rural. În ceea ce privește durata șederii în străinătate, puțin peste 60,0% dintre persoane erau plecate pentru 12 luni sau mai mult, iar restul pentru o perioadă mai scurtă (între 6 și 11 luni). Domeniile de activitate au fost în principal în construcții (42,8% în anul 2016 și 43,4% în 2017), agricultură (20,2% în 2016 și 23,6% în 2017) și activități în gospodării private (16,1% în 2016 și 15,6% în 2017),

iar țările de destinație au fost Italia, Germania, Spania și Marea Britanie. În ceea ce privește copiii rămași acasă, în perioada absenței unuia dintre părinți, majoritatea copiilor rămân în grija celuilalt părinte. Astfel, din numărul total al copiilor cu cel puțin un părinte plecat pe o perioadă de cel puțin 6 luni, 78,2% (în anul 2016) și 78,6% (2017) rămăseseră în grija mamei, iar 10,1% (2016) și 10,2% (în 2017) rămăseseră în grija tatălui (mama fiind plecată). Doar 5,0% rămăseseră în anul 2017 în grija altor membri ai familiei (bunici, frați mai mari sau alte persoane). Puțin peste 6,0% dintre copii făceau parte din familii monoparentale, iar unicul părinte era plecat în străinătate.

Tot conform studiului amintit anterior, între copiii având cel puțin un părinte plecat în străinătate pentru o perioadă de cel puțin 6 luni, majoritatea erau de vârstă cuprinsă între 6 și 14 ani (60,2% în anul 2016 și 61,2% în 2017). La categoria de vârstă 15-17 ani, ponderea copiilor era de 20,6% în anul 2016 și 18,4% în anul 2017. Copiii de vârstă preșcolară aveau o pondere de 19,2% în anul 2016 și 20,4% în 2017.

Capitolul 3 abordează fațete ale îngrijirii copiilor de către bunici, precum dificultățile întâmpinate de vârstnici, dar și aspecte pozitive ale acestui context.

Rolul îngrijitorului copilului este extrem de important pentru bunăstarea acestuia. Un studiu citat de Mazzucato și Schans

(2011) a arătat că în situația în care copiii rămân pe cont propriu (auto-îngrijire) sunt de trei ori mai susceptibili să întâmpine probleme comportamentale și academice decât copiii care au un îngrijitor (Lahaie și colab, 2009 apud Mazzucato și Schans, 2011).

Fiind un sprijin intergenerațional între părinți și copilul adult, îngrijirea nepoților reprezintă un transfer de timp, bani și alte resurse de la părinții vârstnici la copiii lor adulți (Wu, 2019).

Bunicii se confruntă cu responsabilitatea totală de a avea un copil în grijă la o vârstă înaintată. În mediul rural, majoritatea bunicilor au o vârstă înaintată și nu pot oferi suportul afectiv necesar, mulți dintre aceștia neavând o inteligență emoțională pregătită pentru a face față problemelor actuale ale copiilor. În trecut, accentul era pus pe bunăstarea fizică a copilului și mai puțin pe problemele psiho-emoționale pe care acesta le întâmpină, astfel bunicii din zilele noastre nu au putere de reacție la unele simptome ale copilului și cred că totul se va estompa odată cu trecerea timpului, însă adevărul este altul. Cu cât problemei nu i se acordă timpul și consilierea necesară, cu atât mai grave vor fi efectele (Vîlcu, 2015).

Caracteristicile demografice, starea medicală a bunicilor, grupul de suport, activitățile realizate în timpul liber, locul de muncă, particularitățile nepoților, modul de relaționare și legăturile

realizate cu aceștia, dar și planurile de viitor sunt agenți care contează în procesul de îngrijire.

Indiferent de vârstă, gen, statut marital sau economic, toți bunicii care cresc un copil împărtășesc o nevoie comună: nevoia de sprijin. În ciuda numeroaselor provocări cu care se confruntă, bunicii sunt totuși părinți maturi și cu experiență, deoarece au crescut deja copii.

În timpurile actuale, putem observa o schimbare în cadrul mentalității bunicii, aceștia fiind dispuși să investească toate resursele lor pentru ca nepoților să nu le lipsească nimic. Bunicii investesc timp, sănătate, bani, grijă și iubire pentru ca nepoții să treacă cu bine peste perioada de despărțire de părinți și să se acomodeze cu noul statut. Bunicii sunt mai sănătoși, cu o speranță mai mare de viață, cu o calitate a vieții îmbunătățită, cu o educație mai accentuată și cu un nivel financiar mai ridicat comparativ cu bunicii din trecut (Hayslip și Kaminski, 2005, Backhouse, 2008).

Cea mai bună modalitate prin care părinții pot ameliora efectele negative asupra copilului odată cu plecarea lor este să discute cu mult timp înainte cu acesta. Discuțiile trebuie să fie realizate în mod direct, fără lucruri ascunse. Solicitarea părerii copilului și implicarea lui în discuții, modul de a-l convinge să fie de acord sunt percepute de către copil drept asigurări din partea părinților cu privire la afecțiunea acestora. Copilului îi este teamă

că odată cu plecarea părinților nu va mai avea parte de grija și afecțiunea cu care a fost obișnuit. Părinții, împreună cu viitorul îngrijitor al copilului trebuie să aibă o relație bazată pe încredere reciprocă, iar îngrijitorul să fie o persoană iubită de către copil pentru a diminua consecințele negative ale momentului despărțirii (Luca et al., 2007).

Schimbările care vor apărea în viața și programul copilului trebuie discutate cu acesta, iar îngrijitorul trebuie să se plieze pe nevoile acestuia și să se adapteze programului său. Părinții trebuie să ofere asigurări în ceea ce privește păstrarea comunicării cu acesta, dar și asigurări referitoare la iubirea părintească. Bunicii sau alți îngrijitori rămași cu copilul nu trebuie să preia rolul mamei sau al tatălui în totalitate, deoarece copilul îl poate considera un intrus care dorește să-i fure statutul părintelui său și poate deveni irascibil și agitat. Copilul trebuie să cunoască motivele pentru care părinții aleg să părăsească țara, să aibă siguranța întoarcerii acestora și importanței pe care el o are în percepția părinților (Luca et al., 2007).

Aspectele negative ale procesului de îngrijire apar atunci când solicitările primite din partea nepoților depășesc resursele îngrijitorilor. Primele simptome sunt: epuizarea, lipsa odihnei, presiunea crescută, anxietatea și stresul. Următoarele simptome prezente sunt conflictele cu partenerul și cu nepoții, dar mai ales cu

părinții acestora, deoarece bunicii ajung să-i învinovățească pe ei pentru starea pe care o simt. Bunăstarea personală este sacrificată în detrimentul bunăstării nepoților și al partenerului. Pe o perioadă îndelungată, toate aceste simptome se manifestă în situații de izolare socială, interiorizare, depresie și probleme de sănătate. Prevenirea acestor simptome se poate realiza odată cu conștientizarea îngrijitorului că anumite sarcini îl pot afecta. Acesta trebuie să ia decizia ca acele sarcini să fie realizate cât mai rar. În același timp, îngrijitorul trebuie să conștientizeze problema și să apeleze la ajutorul familiei (Tang et al., 2016).

Copiii îngrijiți de bunici au prezentat modul dificil de a conviețui împreună cu aceștia, simțindu-se înghesuiți în locuințele acestora, controlați permanent și cu griji referitoare la sănătatea bunicilor. Unii copii au afirmat faptul că atâta timp cât s-au aflat sub îngrijirea bunicilor le-a fost teamă pentru sănătatea acestora. Modelul parental strict și supraprotector a reprezentat o provocare pentru copii, aceștia simțindu-se mereu lipsiți de libertate prin intermediul impunerii regulilor stricte. Așteptările nerealiste pe care bunicii le-au transmis au provocat frustrări în viața copiilor, aceștia simțind efectele nefaste ale diferenței de vârstă uriașe între îngrijitori și ei, dar și o tristețe urmată de o stigmatizare socială din cauză că nu sunt crescuți de către părinți (Backhouse, 2008).

Copiii s-au confruntat cu frustrarea de a nu fi înțeleși și ascultați, însă, cu toate aceste nevoi neîndeplinite, au apreciat eforturile bunicii, fiind recunoscători pentru dragostea, afecțiunea, timpul, resursele financiare și sprijinul oferit.

Părinții care au ales să plece la muncă în străinătate s-au confruntat cu sentimente de furie, neputință, pierdere, o viață nefericită trăită cu gândul la copil, o viață trăită cu speranțe și vise. Problemele de identitate și cele legate de lipsa contactului cu proprii copii au produs sentimente de anxietate resimțite de către părinți (Hayslip et al., 1998).

Aspectele pozitive din cadrul procesului de îngrijire au legătură cu primirea și dăruirea afecțiunii, cu angajamentul de a oferi o viață fericită și plină de iubire și satisfacții. Rolul de îngrijitor aduce multe provocări, dar și satisfacții de ordin psihologic și emoțional. Implicarea bunicii reprezintă o strategie pentru a-i menține activi odată cu pensionarea, acolo unde este cazul. Autoeficacitatea, stima de sine, schimbarea scopului vieții la o vârstă mai înaintată contribuie pozitiv la bunăstarea acestora și la sporirea sănătății psihologice. Aceștia se simt implicați, însă resimt tristețea transmisă de către nepoți odată cu plecarea părinților (Mahne și Huxhold, 2015; Hilbrand et al., 2017).

Capitolul 4 include metodologia cercetării, ce include strategia de cercetare, metoda de colectare, stocare, prelucrare și

analiză a datelor pentru realizarea acestui studiu. De asemenea, capitolul tratează aspectele eticii cercetării, confidențialitate a datelor, cât și a consimțământului informat privind participarea în cadrul cercetării.

Metoda de cercetare utilizată în acest studiu este cea calitativă. Scopul exploratoriu al viziunilor și analiza situația familiilor din județul Mehedinți, în care bunicii îngrijesc copiii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate face ca cercetarea calitativă să prezinte cea mai bună abordare.

Utilizarea metodei calitative cu ajutorul interviului și focus grupului poate fi o metodă eficientă și valoroasă de a explora perspectivele și experiențele indivizilor într-un anumit domeniu.

Pentru o înțelegere mai profundă a experiențelor bunicilor care au în grijă nepoți, documentarea a fost realizată prin intermediul interviului semi-structurat.

Scopul acestei cercetări este de a explora și analiza situația familiilor din județul Mehedinți, în care bunicii îngrijesc copiii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate.

Obiectivul general este de a realiza un studiu sociologic pe raza județului Mehedinți cu privire la situațiile în care îngrijitorii principali ai copiilor sunt bunicii, ca urmare a migrației părinților în străinătate în scopuri lucrative.

Obiective specifice

- Obiectivul 1: Identificarea dificultăților cu care se confruntă vârstnicii care îngrijesc nepoți.
- Obiectivul 2: Explorarea relațiilor dintre copil, părinte și bunic.
- Obiectivul 3: Identificarea modului în care bunicii evaluează îndeplinirea rolului de bunic-părinte.
- Obiectivul 4: Explorarea perspectivelor părinților plecați în străinătate în scopuri lucrative cu privire la contextul de viață al propriilor copii, rămași în grija bunicii.

Studiul se concentrează pe următoarele opt întrebări:

- Întrebarea 1. Întâmpină vârstnicii dificultăți de natură economică în îngrijirea nepoților?
- Întrebarea 2. Cum influențează starea de sănătate a vârstnicilor cerințele de îngrijire a nepoților?
- Întrebarea 3. În ce măsură pot răspunde bunicii la cerințele școlare ale copilului/copiilor?
- Întrebarea 4. Care este nivelul dificultăților întâmpinate de către bunici în îngrijirea copiilor, datorate diferențelor de generații?
- Întrebarea 5. Cum este influențată relația copil-părinte de către frecvența și modalitatea de comunicare dintre aceștia?

- Întrebarea 6. O relație bună între copil și părinți reprezintă o influență pozitivă în relația acestuia cu bunicii?
- Întrebarea 7. Ce semnificații acordă bunicii experiențelor îndeplinirii rolului de bunic-părinte?
- Întrebarea 8. Care sunt perspectivele părinților plecați în străinătate în scopuri lucrative cu privire la contextul de viață al propriilor copii, rămași în grija bunicilor?

Universul populației acestui studiu constă în totalitatea vârstnicilor de pe raza județului Mehedinți, care au în îngrijire nepoți ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate.

Selectarea județului Mehedinți în realizarea acestui studiu reprezintă o investigație locală a acestui fenomen și a implicațiilor acestuia având în vedere că există puține cercetări pe această temă. Județul Mehedinți poate avea implicații diferite pentru bunicii care îngrijesc copiii cu părinți care lucrează în străinătate, spre deosebire de alte regiuni ale României, de exemplu, pot exista diferențe în ceea ce privește disponibilitatea serviciilor de sociale sau nivelul de trai. Efectuarea cercetării permite implicarea membrilor comunității, prin oferirea șansei ca aceștia să-și exprime perspectivele și experiențele.

Specificul subiectului și a situațiilor în care se găsesc potențialii respondenți face ca selecția acestora să fie realizată

printr-o eșantionare non-probabilistică, folosindu-se metoda bulgărelui de zăpadă.

Studiul include 21 de respondenți, bunici în grija cărora se află nepoți ai acestora la momentul realizării studiului. Secundar, la acest studiu au contribuit cu perspective și ceilalți actori implicați în această problematică și anume părinții care au emigrat în scopuri lucrative. Astfel, 8 părinți au contribuit la această cercetare prin participarea la un focus grup, ce a vizat explorarea experienței separării de copii pentru a lucra în străinătate.

În ceea ce privește participarea, aceasta a fost una voluntară.

Ghidul de interviu destinat vârstnicilor care au în îngrijire nepoți (Anexa 1) este un instrument destinat explorării relațiilor sociale (relațiile vârstnicilor cu proprii copii și cu nepoții) și a dificultăților întâmpinate în îngrijirea nepoților. De asemenea, se dorește și identificarea semnificațiilor pe care vârstnicii le atribuie noului rol de bunic-părinte.

Ghidul de discuții pentru focus-grup (Anexa 2) este un instrument ce vizează explorarea perspectivelor părinților plecați în străinătate în scopuri lucrative cu privire la contextul de viață al propriilor copii, rămași în grija bunicilor. Acesta urmărește să identifice motivațiile părinților de a alege plasarea copiilor în grija bunicilor și perspectiva inițială (dar și actuală) a acestora asupra contextului de viață.

Instrumentele au fost elaborate de către cercetător. Acestea sunt precedate de un chestionar succint, pentru a colecta date demografice despre părinți, bunici și nepoți.

Identificarea potențialilor respondenți s-a realizat prin postarea de anunțuri prin rețelele social media și contactarea diverselor cazuri prin intermediul persoanelor din cercul social, care se regăsesc într-o astfel de situație, pentru a face cunoscută oportunitatea de a participa în cadrul acestui studiu.

În urma contactării potențialilor respondenți și a acceptului acestora de a participa, au fost stabilite datele desfășurării interviurilor. Data și ora desfășurării interviurilor au fost alese de către participanți pentru a se integra cu ușurință în programul acestora. Interviul a debutat cu o descriere mai amplă a studiului și cu semnarea formularului de consimțământ informat. Interviurile au fost înregistrate audio și transcrise ulterior pentru a putea fi analizate din punct de vedere tematic. Respondenții au fost asigurați de confidențialitatea datelor oferite și de faptul că informațiile care pot conduce la identificarea acestora nu vor fi făcute publice. De asemenea, respondenții au fost informați cu privire la potențialele publicații ce pot rezulta în urma analizelor datelor.

Scopul focus-grupului este de a aduna informații de la părinții care lucrează în străinătate și ai căror copii sunt crescuți de bunici. Participanții au fost recrutați prin intermediul bunicilor care

au acceptat anterior să participe la studiu. Ghidul de discuții este orientat spre subiecte cheie, cum ar fi provocările cu care se confruntă familia, comunicarea dintre părinți și copii, relația cu bunicii, resursele de sprijin disponibile pentru familie etc.

Focus grupul s-a desfășurat prin intermediul platformei Zoom, la care au participat 8 părinți, iar răspunsurile au fost transcrise pe loc. Discuțiile au debutat cu prezentarea demersului științific, a modului de desfășurare și a felului în care vor fi utilizate răspunsurile. Aceștia au fost asigurați de confidențialitatea datelor de identificare și de posibilitatea de a retrage din studiu în orice moment, totodată încurajându-se contribuția tuturor participanților.

Datele colectate în timpul focus-grupului au fost analizate, fiind clasificate pe tematici, pentru identificarea modelelor comune, în vederea conturării de perspective asupra experiențelor părinților care lucrează în străinătate.

Din punct de vedere etic, interviurile au debutat cu reluarea aspectelor privitoare la scopul și obiectivele cercetării, confidențialitatea datelor și a modului în care acestea vor fi folosite în cadrul studiului. Respondenții au fost informați că se pot retrage din studiu în orice moment și a fost solicitat acordul acestora înainte de începerea înregistrării interviurilor.

În ceea ce privește respectarea confidențialității datelor cu caracter personal (nume și prenume), acestea au fost anonimizate prin acordarea unui număr consecvent pentru fiecare participant.

Studiul are în vedere aria județului Mehedinți și poate fi influențat de contextul socio-economic și cultural specific, astfel generalizarea rezultatelor este dificilă, dar constituie un punct de plecare pentru cercetări similare în alte regiuni.

Datorită specificului cercetării calitative, care are în vedere colectarea de date non-numerice și analizarea în profunzime a experiențelor trăite de către respondenți, generalizarea pe scară largă a rezultatelor cercetării reprezintă o limită a studiului.

O distribuție inegală în ceea ce privește sexul respondenților reprezintă un aspect cu potențial de a influența modul în care vârstnicul face față provocărilor de a fi principalul îngrijitor al copilului.

Capitolul 5 descrie rezultatele studiului. Grupul de respondenți care a participat la studiu este alcătuit din douăzeci și unu de persoane, cu vârste cuprinse între 50 și 70 de ani. Aceștia sunt bunici și posedă statutul de îngrijitori informali pe o perioadă de timp nedeterminată. Îngrijirea nepoților este realizată în unele cazuri de la naștere, de câteva luni sau ani, cu o medie de timp de la momentul în care a început îngrijirea acestora de aproximativ 4,76 ani ($SD=4.91$). Statusul marital al acestora este diferit de la caz la

caz, aceștia fiind necăsătoriți, căsătoriți, divorțați sau văduvi. Media de vârstă a respondenților este de 62 de ani ($SD=5.63$). Cincisprezece dintre îngrijitorii informali sunt de sex feminin și șase de sex masculin. Numărul de nepoți pe care participanții la studiu îi îngrijesc variază între 1 și 4 nepoți. Dintr-un total de 41 de nepoți aflați în îngrijirea respondenților, 22 sunt de sex masculin, iar 19 de sex feminin. Vârstele acestora sunt cuprinse între șase luni și douăzeci de ani, având o medie de vârstă de 11,5 ani ($SD=4.73$).

Respondenții au afirmat că părinții au fost obligați să plece la muncă în străinătate din cauza veniturilor mici. Oferirea unui trai mai bun copiilor a reprezentat un motiv central pentru care părinții au ales să abandoneze viața alături de familia completă și să plece în străinătate.

Salariul minim pe economie și pensiile scăzute sunt factori ce favorizează plecarea părinților în străinătate și prezența circumstanței care poate conduce la îngrijirea nepoților de către bunici.

Lipsa unei calificări, pierderea locului de muncă și cererile educaționale crescute au reprezentat circumstanțe întemeiate care au dus la plecarea părinților la muncă în străinătate și la implicarea bunicilor în rolul de îngrijitor.

Alte circumstanțe care au favorizat decizia bunicii de a deveni îngrijitori sunt legate de numărul crescut de copii, respectiv de nepoți și de dorința ca aceștia să aibă venituri crescute.

Bunicii au raportat în general o comunicare bună între nepoți și părinți. Aceștia au menționat că cel mai mult contează frecvența vizitelor, cu cât vizitele sunt mai dese, cu atât nepoții sunt mai liniștiți. Respondenții au afirmat că la început, nepoții nu au fost obișnuiți cu plecarea bruscă a părinților și au reacționat negativ, nedorind să comunice cu aceștia. Majoritatea respondenților au afirmat că legăturile dintre părinți și copii se mențin prin intermediul tehnologiei, în special al telefonului și al rețelelor de socializare.

Legăturile intergeneraționale dintre bunici și nepoți s-au format într-un mod pozitiv în cazurile în care bunicii au fost deschiși spre a observa părțile bune din procesul de îngrijire. Aceștia se simt mândri, puternici și tineri pentru că au reușit să creeze o relație stabilă cu nepoții. Odată ce legătura intergenerațională s-a format, bunicii au afirmat că simt totul plăcut și au motive concrete pentru a gusta din sentimentul de fericire. Aceștia simt că în sfârșit au găsit un scop al vieții. Odată cu procesul de îmbătrânire, aceștia erau melancolici, însă îngrijirea nepoților i-a scos din anonimat și prin intermediul acesteia au găsit motive să aibă grijă de propriul organism.

Bunicii au afirmat că sărbătorile, Paște și Crăciun, sunt mereu importante pentru întreaga familie, iar părinții plecați la muncă în străinătate vin mereu acasă, însă există situații în care doar unul dintre reprezentanții legali pot veni. Bunicii cred că este important orice timp petrecut de către nepoți împreună cu părinții, chiar dacă pe termen scurt și doar cu unul dintre aceștia. Părerea bunicilor este că nepoții trebuie vizitați des pentru a fi siguri că părinții lor există, îi iubesc și nimeni nu îi poate înlocui. Un alt eveniment important este cel al aniversării nepoților. Bunicii afirmă că în aceste perioade, părinții revin în țară pentru o perioadă scurtă de timp pentru a-i sărbători. În unele dintre familii, bunicii au relatat faptul că nepoții petrec timp împreună cu părinții în timpul vacanțelor, când îi pot vizita pe o perioadă mai îndelungată, însă după posibilități și vârstă.

Bunicii și-au axat dorințele spre sănătatea proprie. Aceștia își doresc să aibă o stare medicală cât mai bună pentru a putea avea grijă în continuare de nepoți. Aceștia se tem de moarte și de îmbolnăvire, deoarece doresc să-și crească nepoții și să-și ajute copiii până când vor avea toate resursele financiare necesare unui trai îndestulat. În cazul bunicilor care au nepoți adolescenți, obraznici și conflictuali, perspectivele de viitor au legătură cu viața acestora. Aceștia își doresc ca relația dintre ei și nepoți să se

modifice pentru a nu se mai teme de anturajele și de faptele pe care aceștia le realizează sub autoritatea lor părintească.

Capitolul 6 redă concluziile cercetării. În România este întâlnită tot mai des ipostaza bunicilor care își îngrijesc nepoții, deoarece egalitatea de șanse s-a schimbat, iar ambii părinți au roluri profesionale active în societate. Din cauza economiei slabe și a inflației crescute, părinții au nevoie de mai multe venituri pentru a satisface nevoile membrilor familiei, în special ale copiilor, cerințele și nevoile lor sociale și educaționale.

În legătură cu această situație, cercetarea prezentă contribuie la dezvoltarea literaturii de specialitate pe tematica îngrijirii nepoților de către bunici odată cu plecarea părinților la muncă în străinătate. Cercetarea actuală dorește să contribuie cu informații importante în cadrul literaturii de specialitate și adoptă o abordare calitativă, bazată pe folosirea ghidului de interviu semi-structurat. Scopul cercetării a fost acela de a analiza situația familiilor odată ce părinții pleacă la muncă în străinătate, iar copiii rămân în îngrijirea bunicilor.

Rezultatele studiului prezent sunt relevante atât pentru grupurile academice, cât și pentru societate, deoarece prezintă nevoile cu care se confruntă bunicii care au în îngrijire nepoți. Principala cauză a plecării părinților la muncă în străinătate este cea a condițiilor de viață scăzute, a traiului limitat și a veniturilor mici

sau inexistente în țara de proveniență. Motivul central al plecării părinților la muncă în străinătate a fost oferirea unui nivel de trai crescut copiilor. S-a observat că părinții își vizitează copiii maxim de două-trei ori pe an, iar acest fapt duce la formarea atașamentului către îngrijitori, respectiv bunicii. În cazurile de familie monoparentală, părinții își vizitează copiii maxim o dată pe an, deoarece trebuie să muncească dublu pentru a oferi nepoților venituri financiare crescute, care să le poată îndeplini nevoile. Bunicii sunt principalii îngrijitori și sunt considerați mamă și tată pentru nepoți. Aceștia se confruntă cu probleme de sănătate din cauza conflictelor intergeneraționale pe care le întâmpină cu adolescenții pe care îi au în îngrijire, dar și cu proprii copii.

Căsătoriile timpurii, sarcinile nedorite, divorțurile și lipsa studiilor sunt principalele cauze pe care familiile din cadrul studiului le întâmpină. Divorțurile și munca în străinătate sunt principalele cauze întâmpinate de bunici, aceștia fiind nevoiți să-și sprijine copiii și să-i ajute în îngrijirea nepoților. Odată cu plecarea părinților la muncă în străinătate, principala atribuție a bunicilor a fost îngrijirea și educarea nepoților. Responsabilitățile bunicilor s-au modificat odată cu sarcina de îngrijire a nepoților. Aceștia nu mai au timp liber, însă viața socială continuă, dar doar în preajma domiciliului și împreună cu nepoții. Nemulțumirea bunicilor a fost prezentă pe întreaga desfășurare a interviurilor, aceștia au afirmat

de câteva ori că toată viața s-a modificat, iar statutul lor este cel de părinți, nu de bunici. Satisfacția îngrijirii nepoților și mândria acestora că își pot sprijini copiii sunt principalele aspecte pozitive din cadrul procesului de îngrijire.

Modul în care nepoții s-au atașat de bunici și felul în care îi strigă, cu drag și iubire, reprezintă cel mai mare avantaj și oportunitate pentru bunici. Beneficiile îngrijirii nepoților sunt observate pe plan financiar. Aspectele financiare au început să se modifice în bine odată cu plecarea părinților la muncă în străinătate. Bunicii se implică în principal în educația elevilor, participă la toate întâlnirile cu reprezentanții instituțiilor de învățământ și își alocă toate resursele existente pentru a spori performanțele școlare ale nepoților.

Studiul actual, prin intermediul abordării calitative, reușește să prezinte circumstanțele care au condus la îngrijirea nepoților de către bunici, accentul fiind pus pe provocările, realitățile și dificultățile întâmpinate, pe relațiile intergeneraționale și barierele recepționate de către bunici în etapele de tranziție, dar și în viața socială. Cercetătorul apreciază că obiectivele și întrebările de cercetare au fost îndeplinite, iar tema aleasă prezintă informații noi în cadrul literaturii de specialitate și reprezintă un adevărat interes pentru grupurile academice.

În ceea ce privește întrebarea de cercetare referitoare la dificultățile întâmpinate de vârstnici, răspunsurile oferite de jumătate din respondenți descriu o situație dificilă în perioada de tranziție, mai exact probleme referitoare la comportamentul minorilor, care au devenit dificili și obraznici, adaptându-se mai greu la noul context, adolescenții manifestând în mod predominant aceste comportamente. Bunicii au specificat că s-au confruntat și cu probleme de ordin legal, deoarece părinții nu au delegat autoritatea părintească.

De asemenea, o parte din respondenți menționează și dificultăți financiare. Aceștia au relatat că îngrijirea nepoților presupune cheltuieli mari, pe care le acoperă cu dificultate.

Un număr mic de bunici a relevat că au temeri legate de starea de sănătate. Astfel, întrebarea de cercetare referitoare la modul în care îngrijirea nepoților este influențată de afecțiunile fizice are ca răspuns informații legate de diferite probleme care influențează îndeplinirea responsabilităților: diabet, obezitate, dureri ale membrelor. Bunicii fără probleme de sănătate au afirmat că se simt ca în tinerețe.

În ceea ce privește întrebarea de cercetare cu privire la modul de raportare la cerințele școlare, răspunsurile au relevat că există provocări educaționale în ceea ce privește absenteismul

ocazional, în unele situații, dar în general bunicii sunt implicați în activitățile școlare.

Situația conflictelor dintre generații vizează în primul rând relația bunicilor cu propriii copii, cu ginerii sau nurorile și apoi se răsfrânge la nivelul întregii familii. Motivele principale sunt legate de creșterea copiilor și de resursele financiare. Conflictele dintre bunici și nepoți sunt mai frecvente atunci când vine vorba de adolescenți.

În ceea ce privește relația dintre copii și părinți, bunicii au raportat în general o comunicare bună și constantă.

Bibliografie

- [1] Administrația Prezidențială (2018). *RAPORT Grup de Lucru Interinstituțional pentru Copiii cu părinții plecați la muncă în străinătate (CCPPMS)*. Disponibil la https://www.presidency.ro/files/userfiles/Raportul_Grupului_de_lucru_Interinstituional_dedicat_situatiei_copiilor_cu_pri_ni_plecai_la_munc_in_strintate.pdf?fbclid=IwAR13c8esjAs2d_K1R-2K8YmWavMdnzuzU9uEYAcjbpKPFYVdc2SDdHtVWf0, Accesat în 10 decembrie 2019.
- [2] Almeida, D. M., Piazza, J. R., Stawski, R. S. și Klein, L. C. (2011). The Speedometer of Life: Stress, Health and Aging. În K. W. Schaie și S. L. Willis (Editori), *Handbook of the Psychology of Aging* (Ediția a 7-a, pp. 191-206). Academic Press. 10.1016/B978-0-12-380882-0.00012-7
- [3] Arpino, B. și Bordone, V. (2014). Does Grandparenting Pay Off? The Effect of Child Care on Grandparents' Cognitive Functioning. *Journal of Marriage and Family*, 76(2), 337-351. 10.1111/jomf.12096
- [4] Arpino, B., Bordone, V. și Balbo, N. (2018). Grandparenting, education and subjective well-being of older Europeans.

- European Journal of Ageing*, 15(3), 251-263.
10.1007/s10433-018-0467-2
- [5] Backhouse, J. (2008). Grandparents raising their grandchildren: Impact of the transition from a traditional grandparent role to a grandparent-asparent role [Southern Cross University].
<https://researchportal.scu.edu.au/esploro/outputs/doctoral/Grandparents-raising-their-grandchildren--impact-of-the-transition-from-a-traditional-grandparent-role-to-a-grandparent-as-parent-role/991012822054802368#details>
- [6] Ban, L., Guo, S., Scherpbier, R. W., Wang, X., Zhou, H. și Tata, L. J. (2017). Child feeding and stunting prevalence in left-behind children: a descriptive analysis of data from a central and western Chinese population. *International Journal of Public Health*, 62(1), 143-151. 10.1007/s00038-016-0844-6
- [7] Barslund, M., Busse, M., Vargas-Silva, C., Kaczmarczyk, P., Baas, T., Peinado, M. I., Jimeno, J. F., Lacuesta, A., Galgóczi, B. și Leschke, J. (2014). Labour mobility in the EU: Dynamics, patterns and policies. *Intereconomics*, 49, 116-158. <https://doi.org/10.1007/s10272-014-0495-x>
- [8] BBC (2016, iunie 16). Romania's 'left-behind' children. *BBC News, Europe*. Disponibil la

<http://www.bbc.co.uk/news/av/world-europe-36542014/romania-s-left-behind-children>, Accesat în 10 iulie 2021.

- [9] Béland, F. și Marcil-Gratton, N. (2006). Inter-generational transfers and living arrangements of older people: The effects of Quebec's parental insurance program. *Canadian Public Policy*, 32(2), 165-179.
- [10] Blustein, J. (2013). Grandparents raising grandchildren: The role of social support in coping with caregiving challenges. *Journal of Gerontological Social Work*, 56(2), 132-152.
- [11] Botezat-Antonescu, I. (2018). Efectele migrației părinților asupra copiilor și bunicilor: studiu de caz asupra familiilor din mediul rural românesc. *Sociologie Românească*, 16(3-4), 5-17.
- [12] Bryman, A. (2004). *Social Research Methods* (Ediția a 2-a). Oxford University Press.
- [13] Breeze, E. și Stafford, M. (2010). Receipt and giving of help and care. În J. Banks, C. Lessof, J. Nazroo, N. Rogers, M. Stafford și A. Steptoe (Editori), *Financial circumstances, health and well-being of the older population in England. The 2008 English Longitudinal Study Of Ageing (Wave 4)* (pp. 348-385). Institute for Fiscal Studies.

- [14] Brody, E. M., Johnsen, P. T., Fulcomer, M. C. și Langford, N. R. (1980). Grandmothers as child caregivers: a comparison of caregiving satisfaction, strains, and rewards in three family structures. *The Gerontologist*, 20(5), 554-561.
- [15] Buchanan, A. (2017). Changing Roles of Grandparents in the UK: Emergence of the “New” Grandfather. În D. W. Shwalb și Z. Hossain (Editori), *Grandparents in cultural context* (Ediția 1, pp. 111-132). Routledge.
- [16] Buchanan, A. și Rotkirch, A. (2013). *Fertility Rates and Population Decline. No Time for Children?* Palgrave Macmillan.
- [17] Bulgaru, M. (2020). Consecințele migrației părinților la muncă în străinătate asupra copiilor. *Integrare prin cercetare și inovare. Științe sociale*, 5, 234-238. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/234-238_6.pdf
- [18] Burton, L. M. și Dilworth-Anderson, P. (2016). Working with grandparents as kinship caregivers: Practice and policy considerations. *Journal of Family Social Work*, 19(3), 149-166.
- [19] Buzducea, D. (2021). Left-behind children in rural Romania: The impact of parental migration on their school

- performance. *Journal of International Migration and Integration*, 22(1), 195-211.
- [20] Cichy, K. E. și Lefkowitz, E. S. (2019). Parentification and psychological adjustment in emerging adulthood: The role of self-compassion and meaning in life. *Journal of Family Issues*, 40(5), 647-671.
- [21] Cheianu-Andrei, D. (coordonator), Gramma, R., Milicenco, S., Pritcan, V., Rusnac, V. și Vaculovschi, D. (2011). *Necesitățile specifice ale copiilor și vârstnicilor lăsați fără îngrijirea membrilor de familie plecați la muncă peste hotare*. CEP USM.
- [22] Chen, F. și Liu, G. (2012). The Health Implications of Grandparents Caring for Grandchildren in China. *The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 67(1), 99-102. 10.1093/geronb/gbr132
- [23] Chen, F., Mair, C. A., Bao, L. și Yang, Y. C. (2015). Race/Ethnic Differentials in the Health Consequences of Caring for Grandchildren for Grandparents. *Journals of Gerontology: Social Sciences*, 70(5), 793-803. 10.1093/geronb/gbu160
- [24] Coall, D., Hilbrand, S., Sear, R. și Hertwig, R. (2016). A new niche? The theory of grandfather involvement. În A. Buchanan și A. Rotkirch (Coordonatori), *Grandfathers:*

- Global Perspectives* (pp. 21-44). Palgrave Macmillan.
10.1057/978-1-137-56338-5
- [25] Comisia Europeană (fără dată). *Work*. Disponibil la https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/work_en, Accesat în 12 aprilie 2020.
- [26] Cooney, T. M. și Uhlenberg, P. (1990). The role of grandmothers in the lives of grandchildren. *The Gerontologist*, 30(5), 661-667.
- [27] Copii singuri acasă (24 octombrie 2015a). *Rolul reprezentantului serviciului public de asistență socială în protecția copiilor cu părinții plecați la muncă în străinătate și pentru care nu a fost desemnată persoana care să se ocupe de îngrijirea copilului*. Disponibil la <https://copiisinguriacasa.ro/pentru-specialisti/legislatie-si-servicii/rolul-reprezentantului-serviciului-public-de-asistenta-sociala-in-protectia-copiilor-cu-parintii-plecati-la-munca-in-strainatate-si-pentru-care-nu-a-fost-desemnata-persoana-care-sa-se-ocupe-de-ingrijii/>, Accesat în 14 martie 2020.
- [28] Copii singuri acasă (24 octombrie 2015b). *Alocația Europeană*. Disponibil la <https://copiisinguriacasa.ro/pentru-parinti/drepturile-si-obligatiile-tale/alocatia-europeana/>, Accesat în 14 martie 2020.

- [29] Copii singuri acasă (27 octombrie 2015c). *Salvați Copiii România lansează primul serviciu de consiliere telefonică și online dedicat copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate*. Disponibil la <https://copiisinguriacasa.ro/pentru-specialisti/legislatie-si-servicii/salvati-copiii-romania-lanseaza-primul-serviciu-de-consiliere-telefonica-si-online-dedicat-copiilor-cu-parinti-plecati-la-munca-in-strainatate/>, Accesat în 15 martie 2020.
- [30] Cormoș, V. C. (2011). *Migrație și Identitate - Schimbări identitare, colective și individuale ca urmare a migrației internaționale*. Editura Universității “Ștefan cel Mare”.
- [31] Dincă, D. (2019). Efectele migrației părinților asupra copiilor rămași acasă: o analiză calitativă. *Studii de Știință și Cultură*, 15(1), 101-112.
- [32] Dokos, T. (2017). Migration and Globalization – Forms, Patterns and Effects. A Closer Look at Globalization; The Positive Facets and the Dark Faces of a Complex Notion, 102-114. Disponibil la https://www.bertelsmannstiftung.de/fileadmin/files/Faktencheck/Leaders__Dialogues/Salzburger_Trilog_2017/7_Migration_and_Globalization.pdf, Accesat în 24.02.2022.
- [33] Dumitrescu, A. (2018). Fenomenul migrației în Uniunea Europeană. *Revista de Economie Mondială*, 10(2), 82-96.

- [34] Dunifon, R. E., Ziol-Guest, K. M. și Kopko, K. (2014). Grandparent Coresidence and Family Well-Being: Implications for Research and Policy. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 654(1), 110-126. 10.1177/0002716214526530
- [35] Eurostat (2017). *Migration and migrant population statistics/ro*. Disponibil la https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics/ro, Accesat în 20.03.2020.
- [36] Flick, U. (2018). Managing the Impact of the Economic Crisis and Migration on Children Left Behind in Romania. *Child Indicators Research*, 11(1), 47-69.
- [37] Filip, N. (2016). Cauzele și consecințele social-economice ale crizei migrației în Europa. *Conferința „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”*, 2, 59-65. Disponibil la https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/61612, Accesat în 23.04.2022.
- [38] Filip, N. și Coșeleu, N. (2017). Migrația ca problemă globală și națională: Aspecte contemporane. *Conferința Științifică Internațională „Competitivitate și Inovare în Economia Cunoașterii”*, 1, 255-262. Disponibil la

https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/498/Filip-N_Coselev-N_conf_septembrie_2017_vol_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y, Accesat în 23.04.2022.

- [39] Gessa, G. D., Glaser, K. și Tinker, A. (2016). The Health Impact of Intensive and Nonintensive Grandchild Care in Europe: New Evidence From SHARE. *Journals of Gerontology: Social Sciences*, 71(5), 867-879. 10.1093/geronb/gbv055
- [40] Glaser, K., di Gessa, G. și Tinker, A. (2014). *Grandparenting in Europe. The health and wellbeing of grandparents caring for grandchildren: The role of cumulative advantage/disadvantage*. Grandparents Plus.
- [41] Glick, J. E. (2010). Connecting Complex Processes: A Decade of Research on Immigrant Families. *Journal of Marriage and Family*, 72, 498-515. 10.1111/j.1741-3737.2010.00715.x
- [42] Graham, E., Jordan, L. P. și Yeoh, B. S. A. (2015). Parental migration and the mental health of those who stay behind to care for children in South-East Asia. *Social Science & Medicine*, 132, 225-235. 10.1016/j.socscimed.2014.10.060
- [43] Graham, E., Jordan, L. P., Yeoh, B. S. A., Lam, T., Asis, M. și Su-kamdi (2012). Transnational families and the family

- nexus: perspectives of Indonesian and Filipino children left behind by migrant parent(s). *Environment and Planning A: Economy and Space*, 44(4), 793-815. 10.1068/a4445
- [44] Hank, K. și Buber, I. (2009). Grandparents Caring for Their Grandchildren. Findings From the 2004 Survey of Health, Ageing, and Retirement in Europe. *Journal of Family Issues*, 30(1), 53-73. 10.1177/0192513X08322627
- [45] Hayslip, B., Blumenthal, H. și Garner, A. (2014). Health and Grandparent – Grandchild Well-Being: One-Year Longitudinal Findings for Custodial Grandfamilies. *Journal of Aging and Health*, 26(4). 10.1177/0898264314525664
- [46] Hayslip, B. și Kaminski, P. L. (2005). Grandparents raising their grandchildren: A review of the literature and suggestions for practice. *Journal of Gerontological Social Work*, 44(3-4), 163-188.
- [47] Hayslip, B., Shore, R. J., Henderson, C. E. și Lambert, P. L. (1998). Custodial Grandparenting and the Impact of Grandchildren With Problems on Role Satisfaction and Role Meaning. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 53B(3), S164-S173. 10.1093/geronb/53b.3.s164
- [48] Hilbrand, S., Coall, C. D., Meyer, A. H., Gerstorff, D. și Hertwig, R. (2017). A prospective study of associations

- among helping, health, and longevity. *Social Science & Medicine*, 187, 109-117. 10.1016/j.socscimed.2017.06.035
- [49] Holmes, W. R. și Joseph J. (2011). Social participation and healthy ageing: a neglected, significant protective factor for chronic non communicable conditions. *Globalization and Health*, 7, 43. 10.1186/1744-8603-7-43
- [50] Hossain, Z., Eisberg, G. și Shwalb, D. (2018). Grandparents' social identities: Global perspectives. *Contemporary Social Science*, 13(2), 275-287. 10.1080/21582041.2018.1433315
- [51] Hotărârea Nr. 691 din 19 august 2015 pentru aprobarea Procedurii de monitorizare a modului de creștere și îngrijire a copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate și a serviciilor de care aceștia pot beneficia, precum și pentru aprobarea Metodologiei de lucru privind colaborarea dintre direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului și serviciile publice de asistență socială și a modelului standard al documentelor elaborate de către acestea. Disponibil la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/171051>, Accesat în 12 aprilie 2022.
- [52] Hughes, M. E., Waite, L. J., LaPierre, T. A. și Luo, Y. (2007). All in the family: the impact of caring for grandchildren on grandparents' health. *The journals of*

- gerontology. Series B, Psychological sciences and social sciences*, 62(2), S108-S119. 10.1093/geronb/62.2.s108
- [53] Iftimoaei, C. și Baciuc, C. (2018). Analiza statistică a migrației externe după aderarea României la Uniunea Europeană. *Romanian Statistical Review - Supplement*, 12, 166-187.
- [54] Institutul Național de Statistică și Institutul de Științe ale Educației (2018). *Efectele economice și sociale ale migrației asupra copiilor rămași acasă: studiu experimental*. Institutul Național de Statistică. Disponibil la https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/efectele_economice_si_sociale_ale_migratiei_asupra_copiilor_ramas_i_acasa.pdf?fbclid=IwAR3bAAvKKhcovKxOmGU8Z6wPn5EhFEWgyBFiw5y0hAMFS9xq5oUioLB2upU, Accesat în 25 martie 2020.
- [55] International Organization for Migration (2019). *International Migration Law N°34 - Glossary on Migration*. (Doar în format digital). Disponibil la https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf, Accesat în 10 ianuarie 2020.
- [56] Kelley, S. J., Whitley, D. M., Sipe, T. A. și Yorker, B. C. (2000). Psychological distress in grandmother kinship care

- providers: the role of resources, social support, and physical health. *Child Abuse & Neglect*, 24(3), 311-321.
- [57] Knodel, J. și Chayovan, N. (2009). Intergenerational Relationships and Family Care and Support for Thai Elderly. *Ageing Int*, 33, 15-27. 10.1007/s12126-009-9026-7
- [58] Knodel, J. și Saengtienchai, C. (2007). Rural parents with urban children: social and economic implications of migration for the rural elderly in Thailand. *Population, Space and Place*, 13(3), 193-210. 10.1002/psp.436
- [59] Kropf, N. P. și Burnette, D. (2003). Grandparents as family caregivers: Lessons for intergenerational education. *Educational Gerontology*, 29(4), 361-372. 10.1080/713844334
- [60] Ku, L. E., Stearns, S. C., Van Houtven, C. H., Lee, S. D., Dilworth-Anderson, P. și Konrad, T. R. (2013). Impact of Caring for Grandchildren on the Health of Grandparents in Taiwan. *Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 68(6), 1009-1021. 10.1093/geronb/gbt090
- [61] Laughlin, L. (2013). *Who's Minding the Kids? Child Care Arrangements: Spring 2011*. Disponibil la <https://www.census.gov/library/publications/2013/demo/p70-135.html>, accesat în 30/08/2022.

- [62] Lee, J. Y., Kim, E. J. și Park, Y. A. (2021). Health problems and needs of grandparents raising grandchildren: A systematic review. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 51(2), 147-163.
- [63] Leeson, G. W. (2016). Out of the Shadows: Are Grandfathers Defining Their Own Roles in the Modern Family in Denmark?. În A. Buchanan și A. Rotkirch (Editori), *Grandfathers. Palgrave Macmillan Studies in Family and Intimate Life* (pp. 69-88). Palgrave Macmillan. 10.1057/978-1-137-56338-5_4
- [64] Legea Nr. 272 din 21 iunie 2004 *** Republicată - privind protecția și promovarea drepturilor copilului. Disponibil la [http://legis.ro/articolDetails/LEGE-nr.-272-din-21-iunie-2004-\(%2A-republicat%20%83%2A\)-privind-protec%C5%A3ia-%C5%9Fi-promovarea-drepturilor-copilului%2A\)-2691](http://legis.ro/articolDetails/LEGE-nr.-272-din-21-iunie-2004-(%2A-republicat%20%83%2A)-privind-protec%C5%A3ia-%C5%9Fi-promovarea-drepturilor-copilului%2A)-2691), Accesat în 12 aprilie 2022.
- [65] Leighton, M. (2013). *Labour Migration And Inclusive Development Setting a Course for Success*. Disponibil la <https://www.un.org/en/chronicle/article/labour-migration-and-inclusive-development-setting-course-success>, Accesat în 12 aprilie 2020.
- [66] Leung, C. și Fung, B. (2014). Non-custodial grandparent caregiving in Chinese families: implications for family

- dynamics. *Journal of Children's Services*, 9(4), 307-318.
10.1108/JCS-04-2014-0026
- [67] Lu, Y. (2014). Parental Migration and Education of Left-Behind Children: A Comparison of Two Settings. *Journal of marriage and the family*, 76(5), 1082-1098.
10.1111/jomf.12139
- [68] Luca, C., Gulei, A. S. (coordonatori), Azoitei, N. D., Karacsony, N., Lăcustă, O. M. și Pascaru, G. (2007). *Asistența socială, psihologică și juridică a copiilor rămași singuri acasă ca urmare a plecării părinților la muncă în străinătate: metodologie*. Terra Nostra.
- [69] Mahne, K. și Huxhold, O. (2015). Grandparenthood and Subjective Well-Being: Moderating Effects of Educational Level. *Journals of Gerontology: Social Sciences*, 70(5), 782-792. 10.1093/geronb/gbu147
- [70] Martin, P., Abella, M. și Kuptsch, C. (2006). *Managing Labor Migration in the Twenty-first Century*. Yale University Press.
- [71] Martin-Baena, D. și Mayoral, O. (2019). Gender Differences on the Psychological Well-Being of Early Spanish Grandparents Caring for Grandchildren. *Journal of Psychiatry and Behavioral Health Forecast*, 2(2), 1012.

- [72] Mason, J. și Gibson, C. (2004). *The Needs of Children in Care: A Report on a Research Project: Developing a Model of Out-of-Home Care to Meet the Needs of Individual Children, through Participatory Research which Includes Children and Young People*. University of Western Sydney & UnitingCare Burnside.
- [73] Mazzucato, V., Cebotari, V., Veale, A., White, A., Grassi, M. și Vivet, J. (2015). International parental migration and the psychological well-being of children in Ghana, Nigeria, and Angola. *Social Science & Medicine*, 132, 215-224. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2014.10.058h>
- [74] Mazzucato, V. și Schans, D. (2011). Transnational Families and the Well-Being of Children: Conceptual and Methodological Challenges. *Journal of Marriage and the Family*, 73(4), 704-712. 10.1111/j.1741-3737.2011.00840.x
- [75] Md-Yunus, S. (2017). *Development of Well-Being in Children Raised by Grandparents*. Disponibil la https://www.childresearch.net/papers/rights/2017_02.html, Accesat în 15.05.2021.
- [76] Messing, J. T. (2006). From the child's perspective: A qualitative analysis of kinship care placements. *Children and Youth Services Review*, 28(12), 1415-1434. 10.1016/j.chilyouth.2006.03.001

- [77] Michielsen, J. și Siongers, J. (2018). Grandparents taking care of grandchildren: A systematic review and meta-analysis of qualitative and quantitative studies. *Journal of Children and Poverty*, 24(2), 177-198.
- [78] Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Biroul Migrației și Azil (2014). *Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2008-2013. Raport analitic*. Disponibil la https://www.mai.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raportul_analitic_al_pme_2008-2013.pdf, Accesat în 23.04.2022.
- [79] Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de șanse. Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (2022a). *Situații defalcate pe județe septembrie 2022*. Disponibil la <https://copii.gov.ro/1/wp-content/uploads/2023/01/situatii-defalcate-pe-judete-30.09.2022.xls>, Accesat în 26 noiembrie 2022.
- [80] Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de șanse. Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (2022b). *Situație copii cu părinți plecați la muncă septembrie 2022*. Disponibil la <https://copii.gov.ro/1/wp-content/uploads/2023/01/Situatie-copii-cu-parinti-plecati-la-munca-30-09-2022.doc>, Accesat în 26 noiembrie 2022.

- [81] Minkler, M. și Roe, K. M. (1993). Grandmothers as caregivers: Raising grandchildren in urban poverty. *The Gerontologist*, 33(2), 206-212.
- [82] Nanthamongkolchai, S., Munsawaengsub, C. și Nanthamongkolchai, C. (2011). Comparison of the Health Status of Children Aged Between 6 and 12 Years Reared by Grandparents and Parents. *Asia Pacific Journal of Public Health*, 23(5), 766-773. 10.1177/1010539511424535
- [83] Neely-Barnes, S. L., Graff, J. C. și Washington, G. (2010). The Health-Related Quality of Life of Custodial Grandparents. *Health & Social Work*, 35(2), 87-97. 10.1093/hsw/35.2.87
- [84] Orb, A. și Davey, M. (2005). Grandparents parenting their grandchildren. *Australasian Journal on Ageing*, 24(3), 162-168. 10.1111/j.1741-6612.2005.00114.x
- [85] Oshio, T. (2022). Is Caring for Grandchildren Good for Grandparents' Health? Evidence From a Fourteen-wave Nationwide Survey in Japan. *Journal of Epidemiology*, 32(8), 363-369. 10.2188/jea.JE20200529
- [86] Park, E. H. (2018). For Grandparents' Sake: the Relationship between Grandparenting Involvement and Psychological Well-Being. *Ageing International*, 43, 297-320. 10.1007/s12126-017-9320-8

- [87] Parlamentul European (2022). *Migrația în Europa*. Disponibil la <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/society/20170629STO78632/migratia-in-europa>, Accesat în 10.08.2022.
- [88] Parreñas, R. S. (2008). Transnational Fathering: Gendered Conflicts, Distant Disciplining and Emotional Gaps. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(7), 1057-1072. 10.1080/13691830802230356
- [89] Pearlin, L. I. (1989). The Sociological Study of Stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 30(3), 241-256. 10.2307/2136956
- [90] Pilkauskas, N. V. și Dunifon, R. E. (2016). Understanding Grandfamilies: Characteristics of Grandparents, Nonresident Parents, and Children. *Journal of Marriage and Family*, 78(3), 623-633. 10.1111/jomf.12291
- [91] Popescu, L. (2016). Impactul migrației părinților asupra copiilor rămași în țară. *Revista de Studii și Cercetări Sociale*, 10(2), 59-67.
- [92] Salvați Copiii (2007). *IMPACTUL MIGRAȚIEI PĂRINȚILOR ASUPRA COPIILOR RĂMAȘI ACASĂ*. București. Disponibil la <https://copiisinguriacasa.ro/wp-content/themes/csa/doc/Impactul%20migrației%20>

parintilor%20asupra%20copiilor%20ramasi%20acasa_Salvat
i%20Copiii.pdf?fbclid=IwAR2-

DD4aBikyLXU_Cp1x6Wdof4A2UKN0WEMbuu6JfGXjPA
IKGCa1tJ

TeylE, Accesat în 17 februarie 2020.

- [93] Salvați Copiii (24 mai 2020). Situația copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate. Disponibil la https://copiisinguriacasa.ro/pentru-specialisti/studii-si-cercetari/situatia-copiilor-ai-caror-parinti-sunt-plecati-la-munca-in-strainatate/?fbclid=IwAR0j95KVJ1NkXclV2laQJvOO_B1FHP1z5PbGfzH03UiPbYbmPyRyONHxDU, Accesat în 14 martie 2021.
- [94] Salvați Copiii (fără dată). ***. Disponibil la <https://www.salvaticopiii.ro/ce-facem/protectie/copii-cu-parinti-plecati-la-munca-in-strainatate>, Accesat în 20 martie 2020.
- [95] Stan, G. și Neculau, A. (2018). Migrația părinților și dezvoltarea socio-emoțională a copiilor rămași acasă. *Cercetări în Psihologie și Sociologie*, 9(1), 47-62.
- [96] Standing, T. S., Musil, C. M. și Warner, C. B. (2007). Grandmothers' Transitions in Caregiving to Grandchildren.

- Western Journal of Nursing Research*, 29(5), 613-631.
10.1177/0193945906298607
- [97] Sudworth, J. (2016a, aprilie 12). Counting the cost of China's left-behind children. *BBC News, Beijing*. Disponibil la <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-35994481>, Accesat în 10 iulie 2021.
- [98] Szinovacz, M. E. și Davey A . (2006). Effects of Retirement and Grandchild Care on Depressive Symptoms. *International Journal of Aging & Human Development*, 62(1), 1-20. 10.2190/8Q46-GJX4-M2VM-W60V
- [99] Șerban, A. și Vincze, O. (2015). Impactul migrației părinților asupra copiilor și bunicilor rămași acasă: o perspectivă etnografică. *Sociologie Românească*, 13(4), 81-92.
- [100] Tang, F., Xu, L., Chi, I. și Dong, X. (2016). Psychological Well-Being of Older Chinese-American Grandparents Caring for Grandchildren. *Journal of the American Geriatrics Society*, 64(11), 2356-2361. 10.1111/jgs.14455
- [101] Taylor, A. și Carson, D. (2017). *Synthesising Northern Territory Population Research: A report to the Northern Territory Department of the Chief Minister*. Charles Darwin University: Northern Institute. Disponibil la <https://www.cdu.edu.au/sites/default/files/the-northern->

- institute/synthesising_northern_territory_population_research_taylor_carson_final_published.pdf, Accesat în 23.04.2022.
- [102] Thurmer, J., Carson, D. și Taylor, A. (2019). Modelling population retention in Australia's Northern Territory – how do current forms of migration contribute to population turnover and retention? *Australian Geographer*, 50(4), 435-452. 10.1080/00049182.2019.1682318
- [103] Toma, C. și Zbucnea, A. (2021). Grandparents Raising Grandchildren: The Impact on their Physical and Emotional Wellbeing. *Sustainability*, 13(7), 3718.
- [104] Tomescu-Dumitrescu, C. (2017). Migrația în România și perspectivele demografice. *Analele Universitatii "Constantin Brancusi" din Targu Jiu. Serie Litere si Stiinte Sociale*, (4), 79-86.
- [105] Toth, G., Toth, A., Voicu, O. și Ștefănescu, M. (2007). *Efectele migrației: copiii rămași acasă*. Disponibil la https://copiisinguriacasa.ro/wp-content/themes/csa/doc/Efectele%20migrației_copiii%20ramasi%20acasa_Fundatia%20Soros.pdf?fbclid=IwAR2-DD4aBikyLXU_Cp1x6Wdof4A2UKN0WEMbuu6JfGXjPAIKGCa1tJTey IE, Accesat în 20 martie 2020.

- [106] Tsai, F. J., Motamed, S. și Rougemont, A. (2013). The protective effect of taking care of grandchildren on elders' mental health? Associations between changing patterns of intergenerational exchanges and the reduction of elders' loneliness and depression between 1993 and 2007 in Taiwan. *BMC Public Health*, 13, 567. 10.1186/1471-2458-13-567
- [107] Uchino, B. N., Cawthon, R. M., Smith, T. W., Light, K. C., McKenzie, J., Carlisle, M. și Gunn, H. (2012). Social relationships and health: is feeling positive, negative, or both (ambivalent) about your social ties related to telomeres?. *Health psychology: official journal of the Division of Health Psychology, American Psychological Association*, 31(6), 789-796.
- [108] Ukpere, W. I., Ukpere, C. W. și Chinwe, O. F. (2021). The psychological wellbeing of grandparents as primary caregivers of their grandchildren. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 96, 104484.
- [109] UNICEF (fără dată,a). *UNICEF WORKING PAPER - Children "Left Behind"*. Disponibil la <https://www.unicef.org/media/61041/file>, Accesat în 14/05/2020.
- [110] UNICEF (fără dată,b). *Migration and Children: rights, resilience, and protection*. Disponibil la <https://www.unicef->

- irc.org/article/606-migration-and-children.html, Accesat în 7/01/2020.
- [111] UNICEF. REPREZENTANȚA ÎN ROMÂNIA (2008). *Analiză la nivel național asupra fenomenului copiilor rămași acasă prin plecarea părinților la muncă în străinătate*. Alpha MDN.
- [112] United Nations (fără dată). *Migration*. Disponibil la <https://www.un.org/en/sections/issues-depth/migration/index.html>, Accesat în 7 ianuarie 2020.
- [113] Verwiebe, R., Wiesböck, L. și Teitzer, R. (2014). New forms of intra-European migration, labour market dynamics and social inequality in Europe. *Migration Letters*, 11(2), 125-136. 10.33182/ml.v11i2.234
- [114] Vîlcu, M. (2015). Migrația părinților la muncă în străinătate și efectele ei asupra copiilor rămași în țară [Rezumatul Tezei de Doctorat, Universitatea din Craiova]. http://mecanica.ucv.ro/ScoalaDoctorala_v/Temp/Rezumate/vilcu%20claudia_REZRO.pdf
- [115] Worrall, J. (2005). *Grandparents and other Relatives Raising Kin Children in Aotearoa/New Zealand*. Grandparents Raising Grandchildren Charitable Trust. Disponibil la <https://www.grg.org.nz/site/grg/GRG%202005%20Research%20Report.pdf>, accesat în 10 mai 2021.

- [116] Worrall, J. (2009). *Grandparents and Whanau/Extended Families. Raising Kin Children in Aotearoa/New Zealand: A view over time*. Grandparents Raising Grandchildren Trust. Disponibil la <https://www.grg.org.nz/site/grg/GRG%202009%20Research%20Report%20-%20A%20view%20over%20time.pdf> , Accesat în 05 ianuarie 2021.
- [117] Wu, H. (2019). The impact of care for grandchildren on the supports for elderly parents of first-generation only-child parents in urban China. *China Population and Development Studies*, 2, 412-429. <https://doi.org/10.1007/s42379-019-00025-6>
- [118] Xu, H. (2019). Physical and mental health of Chinese grandparents caring for grandchildren and great-grandparents. *Social Science & Medicine*, 229, 106-116. [10.1016/j.socscimed.2018.05.047](https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2018.05.047)
- [119] Xu, L. și Chi., I. (2011). Life satisfaction among rural Chinese grandparents: the roles of intergenerational family relationship and support exchange with grandchildren. *International Journal of Social Welfare*, 20(s1), S148-S159. [10.1111/j.1468-2397.2011.00809.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00809.x)
- [120] Xu, L., Tang, F., Li, L. W. și Dong, X. Q. (2017). Grandparent Caregiving and Psychological Well-Being

- Among Chinese American Older Adults – The Roles of Caregiving Burden and Pressure. *Journals of Gerontology: Medical Sciences*, 72(S1), S56-S62. 10.1093/gerona/glw186
- [121] Yancura, L. A. și Aldwin, C. M. (2009). Coping and patterns of social support among grandparents raising grandchildren. *The Gerontologist*, 49(6), 800-811.
- [122] Yu, J. și Xie, Y. (2015). Cohabitation in China: Trends and Determinants. *Population and Development Review*, 41(4), 607-628. 10.1111/j.1728-4457.2015.00087.x
- [123] Zamfir, C. și Vlăsceanu, L. (1998). *Dicționar de sociologie*. Editura Babel.
- [124] Zauszniewski, J. A., Musil, C. M., Burant, C. J. și Au, T. Y. (2014). Resourcefulness Training for Grandmothers: Preliminary Evidence of Effectiveness. *Research in Nursing & Health*, 37(1), 42-52. 10.1002/nur.21574
- [125] Zhao, D., Zhou, Z., Shen, C., Ibrahim, S., Zhao, Y., Cao, D. și Lai, S. (2021). Gender differences in depressive symptoms of rural Chinese grandparents caring for grandchildren. *BMC Public Health*, 21, 1838. 10.1186/s12889-021-11886-3